

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ПЕДОРЕНКО НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 377.36:614.253.5 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Олійник Наталія Анатоліївна,
Вінницький національний аграрний університет,
завідувач кафедри фізичного виховання та
психолого-педагогічних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мельничук Ірина Миколаївна,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, завідувач
кафедри педагогіки вищої школи та суспільних
дисциплін;

кандидат педагогічних наук
Лукащук Ілля Миколайович,
КЗВО «Рівненська медична академія» Рівненської
обласної ради, викладач циклової комісії біології та
хімії.

Захист відбудеться «23» квітня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «20» березня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Вітчизняна система охорони здоров'я перебуває в пошуку шляхів виходу з кризової ситуації та побудови нової моделі медичної освіти, наближеної до європейських стандартів. І цей процес потребує змін парадигми медичної освіти. Саме тому, в умовах стрімкого розвитку інноваційних технологій та доказової медицини, упровадження в практику роботи закладів охорони здоров'я нових методів лікування і діагностики захворювань, новітніх інформаційних і сучасних інноваційних технологій, що дають змогу працювати в єдиному професійному світовому чи європейському просторі, на часі гостро постали питання реформування системи медичної освіти.

Підвищення якості фахової підготовки майбутніх медичних сестер відповідно до світових і загальноєвропейських стандартів із метою посилення конкурентоспроможності вітчизняної медичної освіти, оптимізації умов для міжнародної мобільності майбутніх медичних сестер і розширення можливостей українських медичних фахівців на вітчизняному та міжнародному ринках праці зумовлені й проголошенням Україною курсу на євроінтеграцію. У зв'язку з цим підвищується роль медичних коледжів, зокрема в контексті професійної підготовки, що уможлиблює оволодіння студентами духовними надбаннями українського народу, загальнокультурними цінностями та морально-етичними нормами поведінки в соціумі, формування світогляду і національної свідомості.

Нормативне забезпечення професійно-медичної підготовки майбутніх медичних сестер визначене законами України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про загальну середню освіту» (2014 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012 р.), наказами Міністерства охорони здоров'я України «Про введення в дію складових галузевих стандартів вищої освіти зі спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста галузей знань «Медицина» та «Фармація» (2011 р.) та «Про затвердження Положення про особливості організації форм здобуття загальної середньої освіти в закладах охорони здоров'я» (2018 р.), у яких окреслено напрям на зміну цілей медсестринської освіти з опанування професійними знаннями та вміннями, спрямованими на особистісно-професійний розвиток. На формуванні професійно важливих культурологічних якостей медичних працівників наголошується в «Концепції розвитку охорони здоров'я населення України» (2000 р.), «Концепції розвитку вищої медичної освіти» (2007 р.), в Етичному кодексі медичних сестер України (1999 р.), у «Стратегії ВООЗ в освіті медичних сестер і акушерок» (1998 р.).

Аналіз психолого-педагогічних джерел із проблеми фахової підготовки майбутніх медичних сестер дозволив виокремити такі основні напрями дослідження: фундаментальні основи професійної підготовки майбутніх медичних сестер (Н. Андреева, Н. Банадич, Е. Бастракова, Л. Воронова, С. Ізотова, О. Ковальчук, А. Линдебратен та ін.); фахова підготовка майбутніх медичних сестер (О. Андрійчук, Г. Башкирдіна, О. Горай, Р. Гуревич, М. Кадемія,

І. Мельничук, Л. Романишина та ін.); реалізація компетентісного підходу в професійній освіті (А. Бермус, Н. Бібік, Л. Бірюк, Н. Ничкало та ін.); розроблення й упровадження в освітній процес закладу вищої освіти методики викладання дисциплін культурологічного спрямування (О. Артюхова, В. Болгаріна, О. Гречановська, О. Кравченко-Дзюндзя, О. Чернова та ін.); формування культурологічної компетентності студентів у процесі фахової підготовки (В. Баркасій, С. Зубчевська, Г. Кутузова, Л. Маснак, В. Медведєва, А. Шуппе, С. Яблокова та ін.); професійно-культурологічна підготовка майбутніх медичних сестер (Л. Барановська, Ю. Колісник-Гуменюк, О. Наливайко, С. Поплавська, І. Радзієвська, З. Шарлович та ін.); підготовка майбутніх медичних сестер до професійної діяльності в медичних установах (О. Горай, І. Єрмаков, І. Лукашук, О. Маркович, Т. Павлюк, Л. Супрун, Т. Чернишенко, В. Шатило та ін.); формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі трудової діяльності (Л. Білик, І. Сенюта); якість медичної освіти студентів (Г. Довганюк, А. Стрельникова, І. Тимошук, К. Ягнов та ін.).

Дотичні до теми дослідження проблеми висвітлено в наукових працях М. Боровика, О. Гречановської, Т. Зюзіної, Г. Ковальнової, Л. Кутузової, Л. Маснак, Г. Морозової, Н. Олійник, А. Флієр та ін. щодо культурологічної підготовки студентів; Т. Несвірської, Н. Осадчук, Я. Шведової, Г. Хентонен та ін. стосовно готовності медичних сестер до вибору майбутньої професії; С. Левківської, О. Неловкіна-Берналь, З. Шарловича та ін. в аспекті наступності змісту культурологічної освіти «заклад загальної середньої освіти – заклад вищої освіти», обрання випускниками закладів загальної середньої освіти подальшого навчання за фахом у медичній сфері.

Наявні напрацювання дають підстави стверджувати, що проблема формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер не була предметом спеціального педагогічного дослідження, отже, потребує комплексного вивчення.

Актуальність проблеми підтверджено низкою *суперечностей* між:

- вимогами суспільства в компетентних медичних сестрах, здатних до ефективної професійної діяльності в сучасних умовах, і недостатнім рівнем сформованості культурологічної компетентності випускників медичних коледжів;
- потребою вдосконалення культурологічного складника майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки, упровадження в цей процес сучасних педагогічних технологій і домінуванням традиційних підходів;
- усвідомленням потреби у формуванні культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки і недостатньою розробленістю засобів та ефективних методик для забезпечення цього процесу;
- об'єктивно зростаючою потребою у фахівцях із високим рівнем знань та відсутністю обґрунтованої моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість, а також потреба розв'язання виявлених суперечностей зумовили

вибір теми дисертації «**Формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжнародна академія управління персоналом», у процесі розробки науково-дослідної роботи «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика: політичні, юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми», (номер державної реєстрації 0113U007698).

Тему дисертації затверджено вченою радою ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжнародна академія управління персоналом» (протокол № 10 від 18.11.2015 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 8 від 15.12.2015 р.).

Мета дослідження полягає у виявленні, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети сформульовано основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у педагогічній теорії та практиці, з'ясувати сутність і окреслити її структуру.

2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

3. Визначити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

4. Експериментально перевірити ефективність запропонованих педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх медичних сестер у медичних закладах освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки буде ефективним, якщо базуватиметься на структурно-функціональній моделі, дієвість якої забезпечуватимуть педагогічні умови: формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до засвоєння культурологічних знань; насичення освітнього простору інформацією культурологічного змісту; впровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер»; запровадження завдань культурологічного змісту під час проходження навчальної практики.

Для досягнення поставленої мети й розв'язання визначених завдань на всіх етапах дослідження застосовано комплекс взаємопов'язаних **наукових методів**:

теоретичних – аналіз та узагальнення джерельної бази – для з’ясування стану розробленості проблеми; порівняння для уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження; системний аналіз – для виявлення педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер; моделювання – для розроблення структурно-функціональної моделі формування цього феномена в процесі фахової підготовки в медичних коледжах, прогнозування дієвих форм її реалізації; *емпіричних* – анкетування, педагогічне спостереження за освітнім процесом, бесіди, тестування, самооцінювання, аналіз документації медичних коледжів – для обґрунтування виявлених педагогічних умов, діагностування рівнів сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер; метод експертних оцінок, педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки; *математичної статистики* – для математичної обробки результатів дослідження, їхнього якісного та кількісного аналізу, відображення в табличних та графічних формах із метою фіксації й узагальнення показників дослідно-експериментальної роботи, визначення їхньої статистичної значущості та забезпечення вірогідності й об’єктивності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* виявлено, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки (формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до засвоєння культурологічних знань; удосконалення змісту культурологічної підготовки майбутніх медичних сестер у медичних коледжах; упровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер» з метою формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, запровадження завдань культурологічного змісту під час навчальної практики); *розроблено* структурно-функціональну модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки, яку утворюють методологічно-цільовий, змістово-діяльнісний і діагностико-результативний блоки; визначено зміст і структуру поняття «культурологічна компетентність майбутніх медичних сестер» як єдність мотиваційно-чуттєвого, когнітивно-діяльнісного, дослідницько-творчого та аналітико-результативного компонентів;

– *удосконалено* критерії (мотиваційний, когнітивний, дослідницький та результативний), показники рівнів сформованості культурологічної компетентності (інтуїтивно-репродуктивний, конструктивно-пошуковий, креативно-творчий) майбутніх медичних сестер;

– *подальшого розвитку* набули теоретичні та методичні аспекти фахової підготовки майбутніх медичних сестер завдяки визначенню сутності, структури та особливостей змісту культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес професійної підготовки майбутніх медичних

сестер у медичних коледжах спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер» для майбутніх фахівців за спеціальністю 223 Медсестринство, методичних рекомендацій до їхнього виконання, авторського навчально-методичного посібника «Основи формування культурологічної компетентності бакалаврів медсестринської справи» для майбутніх медичних сестер зазначеної спеціальності, методики діагностування рівнів сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер.

Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх медичних сестер; підготовки навчально-методичних посібників, програм навчальних дисциплін; у центрах підвищення кваліфікації молодших спеціалістів із медичної освіти; у професійній діяльності викладачів медичних закладів, що викладають навчальні предмети «Культурологія», «Історія України», «Основи фахової діяльності»; у професійній діяльності науково-педагогічних працівників закладів медичної освіти, задіяних в освітньому процесі підготовки студентів за спеціальністю 223 Медсестринство.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Погребищенського медичного коледжу (довідка про впровадження № 01-37/104 від 18.03.2019 р.), Кременецького медичного коледжу імені Арсена Річинського (довідка про впровадження № 150 від 23.05.2019 р.), Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного (довідка про впровадження № 494/1 від 13.09.2019 р.), КВНЗ «Бердичівський медичний коледж» ЖОР (довідка про впровадження № 228 від 19.09.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в працях, опублікованих у співавторстві, полягає в тому, що: у статті [4] автором розкрито критерії та рівні сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер; у статті [11] розкрито способи стимулювання з метою спрямування студентства медичних вузів до системного, якісного засвоєння знань.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Вища освіта в медсестринстві «Проблеми і перспективи» (Житомир, 2017), «Перспективи розвитку міжнародної співпраці в ступеневій освіті зі спеціальності «Медсестринство» (Одеса, 2018), «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage» (Прага, 2018), «Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах» (Мелітополь, 2019), «Стандартизація медичної освіти в Україні та в Європейському Союзі – сестринська справа та фельдшерство» (Одеса, 2019); *всеукраїнські* – «Педагогічні проблеми розвитку аграрної освіти» (Вінниця, 2015), «Психолого-педагогічні аспекти формування особистості» (Вінниця, 2016), «Підготовка медичних кадрів у сучасних умовах реформи системи охорони здоров'я України» (Вінниця, 2017), «Проблеми та шляхи подолання соціальної ізоляції студентів з інвалідністю» (Житомир, 2017), «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2019); звітні науково-практичні

конференції викладачів, докторантів та аспірантів ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжнародна академія управління персоналом» (2016–2019 рр.).

Результати дослідження доповідалися на засіданнях кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжнародна академія управління персоналом» (2015–2019 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 20 наукових публікаціях автора (18 – одноосібні), з яких 8 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 3 публікації в наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні), 12 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (326 найменувань, із них – 20 іноземними мовами), додатків (14 на 65 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 161 сторінці. Роботу ілюстровано 16 таблицями та 14 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та розкрито стан її розробленості; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу та методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та особистий внесок в опублікованих працях у співавторстві; подано відомості про апробацію й упровадження результатів наукового пошуку, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» – здійснено аналіз формування культурологічної компетентності в педагогічній теорії та практиці, виявлено потребу у формуванні культурологічного складника професійної компетентності майбутніх медичних сестер; розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх медичних сестер у медичних коледжах; схарактеризовано критерії, показники та рівні її сформованості.

Теоретичний аналіз наукових джерел засвідчив, що в теорії та практиці освіти накопичено значний досвід розробленості теоретико-методологічних аспектів формування культурологічної компетентності майбутніх фахівців. Опрацювання наукових праць В. Андрущенка, В. Боканя, М. Боровика, О. Гречановської, С. Зубчевської, Т. Зюзіної, Г. Ковальнової, Г. Кутузової, В. Медведєва, Л. Шуппе та ін. засвідчили багатоаспектність дослідження проблеми формування культурологічної компетентності як невід'ємного складника професійної компетентності майбутніх фахівців. Проте проблема її формування в майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки не знайшла належного висвітлення в умовах сьогодення, тому потребує всебічного вивчення.

Під *культурологічною компетентністю медичної сестри* розуміємо інтегровану якість особистості фахівця, що формується в процесі фахової підготовки при поетапному засвоєнні студентом культурологічних знань, закладених у фаховому і культурологічному досвіді діяльності в галузі охорони здоров'я та розвитку медицини як науки.

Одним із стратегічних завдань, поставленим перед Міністерством охорони здоров'я, є забезпечення якості медсестринської допомоги хворим. Розв'язання такого завдання нерозривно пов'язане з професійною підготовкою кваліфікованих медичних сестер у медичних коледжах та реалізацією всіх потенційних можливостей і здібностей особистості. У сучасних умовах розвитку медичної освіти підготувати інтелектуальну медичну сестру можливо тільки за умови створення особливого культурного середовища, що пов'язано з духовно-моральним, культурно-естетичним насиченням змісту всього педагогічного процесу. Культурологічна парадигмальна освітня ідея реалізується як квінтесенція культурологічного підходу в освіті, є сукупністю методологічних прийомів, що забезпечують аналіз освітніх явищ крізь призму таких понять, як «культура», «культурні зразки, норми, цінності», «культурна діяльність» тощо.

Дослідницький пошук узагальнено в уточненні сутності поняття «*культурологічна компетентність майбутніх медичних сестер*», що потрактуємо як динамічну комбінацію культурологічних знань, умінь, практичних навичок, власного досвіду культурологічної діяльності, професійно важливих якостей та ціннісного ставлення особистості до набуття культурологічних знань, що визначає її здатність успішно здійснювати в сучасних соціально-економічних умовах медичну діяльність, спрямовану на професійний розвиток особистості фахівця.

Медичний коледж є закладом освіти, який здійснює загальноосвітню та фахову передвищу підготовку молоді на якісно новому науково-методичному рівні. Одним із завдань медичних коледжів є формування культурологічної компетентності студентів, модернізація підготовки найбільш масової професії середнього медичного персоналу (медичних сестер). Можливості формування в майбутніх медичних сестер готовності до формування культурологічної компетентності умовно розділено на три групи: *організаційна* (створення культурологічного середовища, що сприяє професійному зростанню та наявності методичної, культурологічної допомоги для всіх учасників освітнього процесу), *професійно-педагогічна* (вибір практико-орієнтованих методів фахової підготовки, спрямованих на формування культурологічної компетентності), *технологічна* (упровадження в навчальні плани дисциплін культурологічного спрямування та системна позааудиторна робота, участь у колективній творчій діяльності).

Структуру культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер становить єдність мотиваційно-чуттєвого, когнітивно-діяльнісного, дослідницько-творчого, аналітико-результативного компонентів, кожен з яких має певний зміст.

Мотиваційно-чуттєвий компонент відображає сформованість у майбутніх медичних сестер потреби в засвоєнні інформації культурологічного змісту;

ціннісне ставлення до культурологічних знань; наполегливість у формуванні власної культурологічної компетентності, саморозвитку.

Когнітивно-діяльнісний компонент охоплює комплекс культурологічних знань, сформованість логічності, системності мислення, уміння аналізувати національну культуру та культуру інших народів; пізнавальну активність; усвідомлення медичною сестрою рівня власної фахової підготовки до формування культурологічної компетентності; усвідомлення потреби й активність особистості в процесі самоосвіти, самовдосконалення; усвідомлення наявного та потрібного рівня розвитку культурологічних здібностей.

Дослідницько-творчий компонент характеризується вмінням використовувати творчий потенціал, медичну інтуїцію, спрямованість до культурологічної діяльності; ступінь розвитку культурологічних здібностей; креативність; рівень розвитку особистісних якостей медичної сестри: культуру поведінки, ерудицію, освіченість, моральні якості; усвідомлення наявного й потрібного рівнів розвитку інтелекту та мислення; ціннісне ставлення до культурологічних знань; творче використання культурологічних знань у професійній діяльності.

Аналітико-результативний компонент відображає сформованість у майбутніх медичних сестер здібностей здійснювати самооцінювання, аналіз власної культурологічної підготовки, самоконтроль і самоаналіз її результатів та володіння засобами самокорекції.

З огляду на визначену структуру культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, визначено критерії та показники сформованості: мотиваційний (показники: усвідомлення потреби в засвоєнні інформації культурологічного змісту, ціннісне ставлення до культурологічних знань, наполегливість у формуванні власної культурологічної компетентності, саморозвиток); когнітивний (показники: рівень сформованості культурологічних умінь, знання специфіки застосування отриманих засобів культурології та вміння застосовувати знання в трудовій діяльності); дослідницький (показники: дослідницько-професійні якості та здібності, творчий потенціал, міра творчої активності, рівень культурологічних знань); результативний (показники: навички самооцінювання власної культурологічної підготовки з подальшим закріпленням або коригуванням їхніх результатів, уміння свідомо контролювати та аналізувати результати діяльності). Відповідно до окреслених критеріїв та показників визначено рівні сформованості означеної якості в майбутніх фахівців: інтуїтивно-репродуктивний, конструктивно-пошуковий, креативно-творчий.

У другому розділі – «Реалізація педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» – визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови. Розроблено структурно-функціональну модель та навчально-методичний супровід формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Аналіз досліджень науковців (Л. Кайдалова, Л. Маслак, Л. Поєдинцева, С. Яблоков), які студіюють проблему формування означеної якості, дозволив

виокремити низку педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Застосування методу експертного оцінювання забезпечило визначення найбільш дієвих педагогічних умов, як-от: формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до засвоєння культурологічних знань, насичення освітнього простору інформацією культурологічного змісту, упровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер», запровадження завдань культурологічного змісту під час проходження навчальної практики.

Упровадження в освітній процес медичних коледжів першої педагогічної умови – *формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до засвоєння культурологічних знань* – зумовлюється тим, що основу мотивів становлять усвідомлені потреби особистості, тому перетворення в здійснюваному освітньому процесі навчальних мотивів на професійні здатні посилити мотивацію студентів до засвоєння культурологічних знань.

Утілювати визначену педагогічну умову передбачено через усі складники освітнього процесу шляхом активізації спільної діяльності викладача та студента в освітньому процесі. Це сприяло посиленню мотивації майбутніх медичних сестер до здобуття культурологічних знань, набуття вмінь виявляти та аналізувати проблему, знаходити шляхи її розв'язання, культурологічно реагувати та приймати власні рішення, формуючи власне культурологічне мислення та ерудованість.

Потребою в умовах медичної реформи стає запровадження другої педагогічної умови – *насичення освітнього простору інформацією культурологічного змісту*. Каталізатором змін у сучасній системі медичної освіти є запровадження нової медичної реформи, яка вимагає від медичної сестри культури, освіченості, ерудованості. Реалізація другої педагогічної умови проходила у два етапи: *навчальна робота* (реалізовувалася шляхом упровадження інноваційних методів навчання з дисциплін гуманітарного напрямку «Історія України», «Культурологія», «Народознавство») та *позааудиторна робота* (проекти, конференції, симпозіуми, фестивалі, олімпіади, музичні лекторії, вистави, художні гуртки).

Практичне значення цієї умови ґрунтується на поступовому накопиченні в студентів культурологічних знань, практичних навичок та вмінь, поетапному формуванні їхньої культурологічної компетентності.

Актуалізоване умовами сьогодення застосування третьої педагогічної умови – *упровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер»* – здатне забезпечити посилення саморозвитку студентів у процесі професійного становлення та формування культурологічної компетентності. З цією метою було розроблено і впроваджено спецкурс, спрямований на формування теоретичних знань, збагачення та розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців, сприйняття і розуміння культури як суспільного явища, що допоможуть кваліфіковано аналізувати, систематизувати, класифікувати та створювати отримані моделі процесів духовного, соціально-політичного та культурно-

мистецького життя. У процесі його викладання систематично здійснювався поточний контроль знань, проводилося анкетування, тестування та консультування студентів.

Упроваджуючи четверту педагогічну умову – *запровадження завдань культурологічного змісту під час проходження навчальної практики*, – виходили із того, що вона практично спрямована на реалізацію майбутніми фахівцями здобутих теоретичних знань і набуття досвіду, усвідомлення ними власної діяльності, застосування засобів та методів у трудовій діяльності.

Реалізація визначеної педагогічної умови передбачала: вивчення історії медичного закладу, дослідження естетико-світоглядних орієнтирів медичних сестер, дослідження організації культурного дозвілля та повноцінного відпочинку медичних працівників, визначення основних форм і методів культурологічного впливу на хворих під час лікування.

Для досягнення поставленої мети розроблено структурно-функціональну модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки, що складається з трьох блоків: *методологічно-цільового, змістово-діяльнісного та діагностико-результативний* (рис. 1).

Методологічно-цільовий блок окреслює основну мету – формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Методологічну основу формування означеної компетентності майбутніх фахівців становлять методологічні підходи (компетентнісний, системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, аксіологічний), принципи (гуманізму й демократизму, науковості, логічної послідовності подання матеріалу, розвитку індивідуальності студента).

Змістово-діяльнісний блок об'єднує компоненти культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер (мотиваційно-чуттєвий, когнітивно-діяльнісний, дослідницько-творчий, аналітико-результативний), зміст підготовки, форми організації освітньої діяльності (лекції, семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, навчальна практика, просвітницька робота: бесіди, вистави, музичні лекторії, конференції), методи (проблемні дискусії, ділова гра, круглий стіл, проекти, case-study, «Крос-культурне моделювання», «Снігова куля», «Генерація ідей», культурологічні загадки), засоби навчання (підручники, навчально-методичні посібники, електронні посібники, дидактичний матеріал (таблиці, схеми, картки тощо), інформаційні засоби).

Діагностико-результативний блок репрезентує критерії (мотиваційний, когнітивний, дослідницький, результативний) та відповідні показники, рівні сформованості культурологічної компетентності (інтуїтивно-репродуктивний, конструктивно-пошуковий, креативно-творчий), за допомогою яких визначається результативність професійної підготовки майбутніх медичних сестер (позитивна динаміка рівнів сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки).

Структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки забезпечить комплекс виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов.

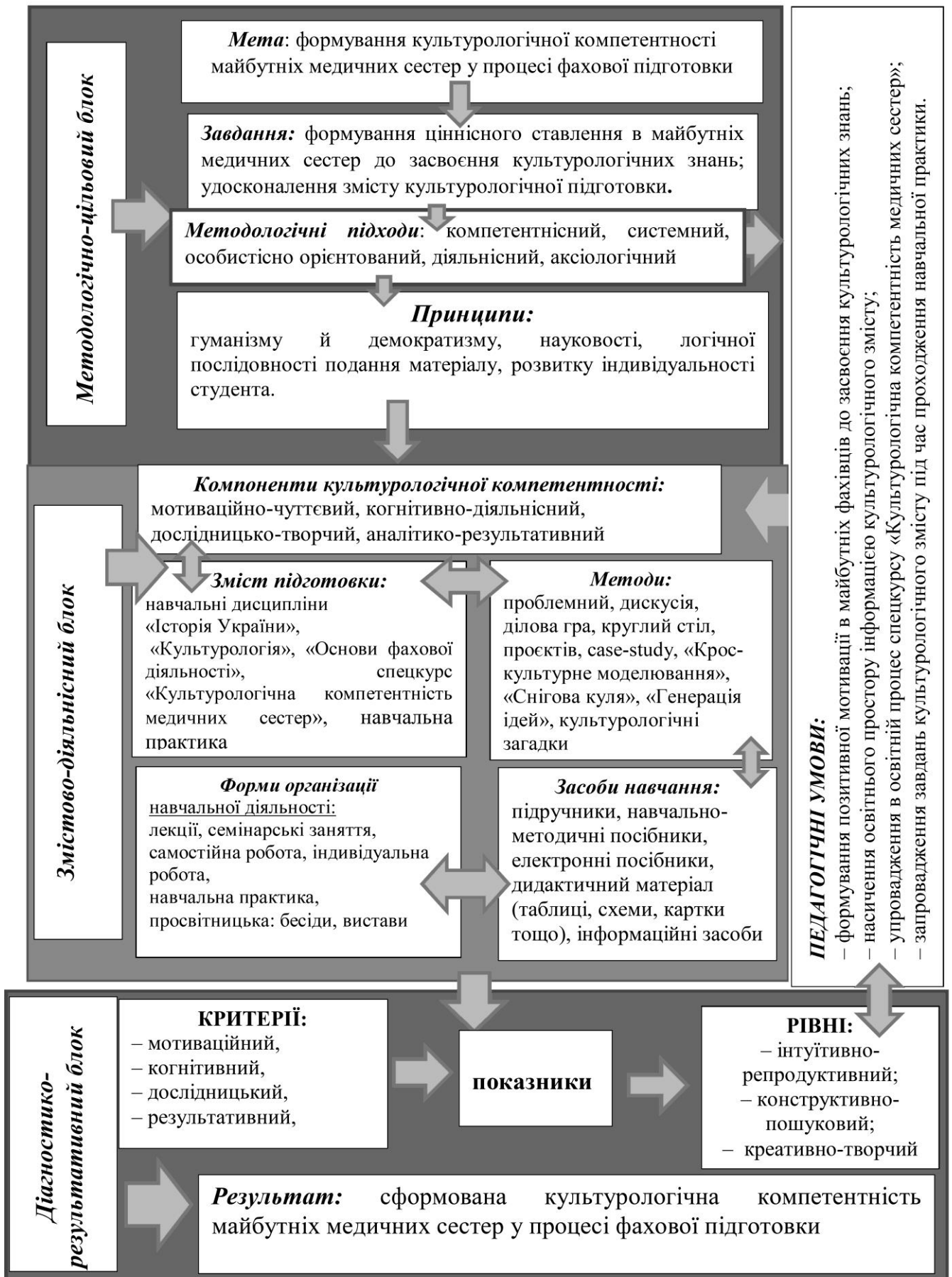

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки

Представлена структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки репрезентує всі аспекти процесу їх професійної підготовки та сприяє ефективному досягненню поставленої мети. Практичне впровадження в освітній процес медичних коледжів розробленої структурно-функціональної моделі та запропонованих педагогічних умов забезпечив навчально-методичний супровід формування досліджуваної якості майбутніх фахівців. Навчально-методичний супровід містить: спецкурс «Культурологічна компетентність медичних сестер», методичні рекомендації для студентів спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я «Культурологічна компетентність медичних сестер» та навчально-методичний посібник «Основи формування культурологічної компетентності бакалаврів медсестринської справи».

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки» – розкрито особливості організації змісту експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки, проаналізовано й узагальнено результати.

Педагогічний експеримент (2015–2019 рр.) було організовано на базі КВНЗ «Бердичівський медичний коледж» ЖОР, Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного, Погребищенського медичного коледжу, Кременецького медичного коледжу імені Арсена Річинського. Дослідженням було охоплено 234 здобувачів освіти 2–3 курсів спеціальності 223 Медсестринство (з них експериментальна група – 120, контрольна група – 114). Експериментальне дослідження проведено в три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний.

Констатувальний етап педагогічного експерименту дозволив виявити переважно конструктивно-пошуковий рівень сформованості всіх складників культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Так, на конструктивно-пошуковому рівні мотиваційно-чуттєвий компонент культурологічної компетентності сформовано в 49,2% респондентів експериментальної та 54,4% контрольної групи, когнітивно-діяльнісний – у 50,8% експериментальної та 55,2% контрольної груп, дослідницько-творчий – у 59,2%, експериментальної й 61,4% контрольної групи, аналітико-результативний компонент – у 57,5% експериментальної та 59,6% контрольної групи.

Причину цього вбачаємо в слабкій мотивації студентів до набуття культурологічних знань, недостатньому врахуванні можливостей дисциплін гуманітарної підготовки та вивчення спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер», а також навчальної практики, у використанні здебільшого традиційних методів, форм та засобів навчання в медичних коледжах.

На *формуальному етапі* проведено експериментальну перевірку впливу педагогічних умов із застосуванням структурно-функціональної моделі та запровадженого навчально-методичного супроводу формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, що передбачало проведення

вимірювань зі створенням відповідної бази даних, коригування отриманих результатів відповідно до розробленої моделі.

У контрольній групі медичних коледжів, що брали участь у дослідно-експериментальній роботі, освітній процес професійної підготовки майбутніх медичних сестер здійснювався традиційно.

Контрольний етап наукового дослідження передбачав проведення кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних, узагальнення результатів педагогічного експерименту, формування висновків проведеного дослідження.

Результати експерименту засвідчили позитивну динаміку в рівнях сформованості культурологічної компетентності майбутніх фахівців експериментальної групи у процесі фахової підготовки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки

Компоненти культурологічної компетентності	Рівні	Експериментальна група (120 осіб), %		Зміни (+, -)	Контрольна група (114 осіб), %		Зміни (+, -)
		Конст. етап	Контр. етап		Конст. етап	Контр. етап	
мотиваційно-чуттєвий	інтуїтивно-репродуктивний	28,3	11,7	-16,6	26,3	24,6	-1,7
	конструктивно-пошуковий	49,2	38,3	-10,9	54,5	50,8	-3,7
	креативно-творчий	22,5	50,0	+27,5	18,3	24,6	+6,3
когнітивно-діяльнісний	інтуїтивно-репродуктивний	33,4	10,0	-23,4	29,8	28,9	-0,9
	конструктивно-пошуковий	50,8	57,5	+6,7	55,2	54,4	-0,8
	креативно-творчий	15,8	32,5	+16,7	15,0	16,7	+1,7
дослідницько-творчий	інтуїтивно-репродуктивний	30,0	9,2	-20,8	29,8	31,5	+1,7
	конструктивно-пошуковий	59,2	55,8	-3,4	61,4	60,6	-0,8
	креативно-творчий	10,8	35,0	+24,2	8,8	7,9	-0,9
аналітико-результативний	інтуїтивно-репродуктивний	27,5	7,5	-20	27,2	25,4	-1,8
	конструктивно-пошуковий	57,5	44,2	-13,3	59,6	58,8	-0,8
	креативно-творчий	15,0	48,3	+33,3	13,2	15,7	+2,5

За результатами табл. 1 зафіксовано зменшення кількості майбутніх фахівців з інтуїтивно-репродуктивним рівнем сформованості всіх компонентів

культурологічної компетентності (мотиваційно-чуттєвий на 16,6 %, когнітивно-діяльнісний на 23,4 %, дослідницько-творчий – на 20,8 %, аналітико-результативний – на 20 %) з однозначним збільшенням кількості майбутніх медичних сестер, що набули креативно-творчого рівня сформованості компонентів означеної компетентності (мотиваційно-чуттєвий на 27,5 %, когнітивно-діяльнісний на 16,7 %, дослідницько-творчий – на 24,2 %, аналітико-результативний – на 33,3 %).

Наслідком проведеної роботи стали якісні зміни, що їх демонстрували майбутні фахівці, як-от: ціннісне ставлення до культурологічних знань, усвідомлення потреби в засвоєнні культурологічної інформації, системи культурологічних знань та вміння застосування їх на практиці, уміння виробляти нову модель історичної й соціально-культурної самоідентифікації, нових шляхів розвитку, становлення нового типу духовності, зростання інформаційно-культурних можливостей, подолання загальної кризи етичної культури.

У студентів контрольної групи значних зрушень у рівнях сформованості досліджуваної якості не відбулося, що підтверджують отримані результати.

Для підтвердження статистичної достовірності результатів експериментального дослідження було використано критерій згоди Пірсона χ^2 . Після завершення експерименту спостерігаємо, що отримане розрахункове значення χ^2 (8,57) значно вище, ніж табличне ($\chi^2_{\text{крит}}=7,81$). Це є підґрунтям для висновку щодо достовірності статистично значущих відмінностей результатів до початку експерименту та після його завершення, позитивних змін в експериментальних групах та ефективності запропонованих педагогічних умов, навчально-методичного супроводу формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено розв'язання актуальної наукової проблеми щодо формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Визначено нові шляхи розв'язання цієї проблеми. Проведене дослідження дало змогу сформулювати такі **висновки**:

1. Здійснений аналіз психолого-педагогічної літератури довів, що проблема формування культурологічної компетентності майбутніх фахівців у різних галузях є актуальною, їй присвячено багато праць українських та закордонних учених. Однак проблемі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки приділено недостатньо уваги.

Культурологічну компетентність майбутніх медичних сестер розглядаємо як інтегровану якість особистості фахівця, що формується в процесі фахової підготовки при поетапному засвоєнні студентом культурологічних знань, закладених у фаховому і культурологічному досвіді діяльності в галузі охорони здоров'я. Основними структурними компонентами культурологічної компетентності є: мотиваційно-чуттєвий, когнітивно-діяльнісний, дослідницько-творчий, аналітико-результативний. Кожний з компонентів має особливості: мотиваційно-чуттєвий – мотиваційне, професійне та чуттєве ставлення до

культурологічної інформації та її смислу; когнітивно-діяльнісний – на основі культурологічних знань, уявлення про культурні відносини в суспільстві, державі, сім'ї здійснювати пошук та використання набутих знань трудовій діяльності; дослідницько-творчий – уміння порівнювати, аналізувати, інтерпретувати, узагальнювати і творчо використовувати культурологічні знання в професійній діяльності в медичній галузі; аналітико-результативний – рефлексію власної культурологічної підготовки, самоконтроль та самоаналіз результатів, самокорекція.

2. Для оцінювання ефективності сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер було визначено критерії: мотиваційний, когнітивний, дослідницький та результативний. Показниками мотиваційного критерію є усвідомлення значущості культурологічної компетентності в майбутній фаховій діяльності медичних сестер; зацікавленість культурою; потреба в самореалізації в процесі вивчення культурологічних дисциплін, прагнення до самовдосконалення, адекватне оцінювання своїх можливостей та культурологічних знань. Когнітивний критерій – знання про сутність, зміст, методи та способи культурологічної діяльності в освітньому процесі; знання норм, правил етикету та культур інших народів; вільне відчуття себе під час виступів, уміння ставити запитання та ведення діалогу, уміння класифікувати та систематизувати інформацію культурологічного змісту.

Показниками дослідницького критерію є: наявність творчого мислення та вміння використовувати креативні підходи у своїй діяльності; поглиблення культурологічних та професійних знань; здатність правильно оцінювати культурологічні явища; постійне вдосконалення своїх знань та вмінь в сфері культурології. Основними показниками результативного критерію є: адекватна самооцінка власної культурологічної компетентності; усвідомлення потреби у формуванні культурологічної компетентності; вміння орієнтуватися в культурологічному просторі; адекватно оцінювати власні можливості.

Сформованість культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер може бути на інтуїтивно-репродуктивному, конструктивно-пошуковому та креативно-творчому рівнях.

3. У процесі дослідження було визначено та експериментально перевірено педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер: формування позитивної мотивації в майбутніх фахівців до засвоєння культурологічних знань; насичення освітнього простору інформацією культурологічного змісту; упровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер»; запровадження завдань культурологічного змісту під час проходження навчальної практики. Визначені умови забезпечують дієвість розробленої структурно-функціональної моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків – методологічно-цільового (мета, завдання, методологічні підходи, принципи), змістово-діяльнісного (компоненти культурологічної компетентності, зміст підготовки, форми організації навчальної діяльності, засоби навчання, методи), діагностико-результативного (критерії,

показники, рівні сформованості культурологічної компетентності, очікуваний результат). Схарактеризовано методику формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

4. Експериментально перевірено результативність запропонованих педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Визначено позитивну динаміку рівнів її сформованості в експериментальній групі. В експериментальній групі збільшився показник рівня сформованості культурологічної компетентності у студентів з креативно-творчим рівнем (від 16 % до 41,4 %), проте зменшився на конструктивно-пошуковому (від 54,2 % до 49 %) та інтуїтивно-репродуктивному (від 29,8 % до 20,2 %) рівнях.

Отримана статистична значущість результатів експериментального дослідження підтверджена за допомогою критерію згоди Пірсона χ^2 (8,57), що дало змогу зробити висновок з достовірною імовірністю 95 % про ефективність запропонованих педагогічних умов, структурно-функціональної моделі та навчально-методичного супроводу формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є забезпечення принципу наступності у формуванні культурологічної компетентності молоді в медичних коледжах, удосконалення процесу формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер на основі впровадження в освітній процес спецкурсу «Культурологічна компетентність медичних сестер».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Педоренко Н. В. Організаційно-педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2018. № 60, т. 1. С. 143–147.

2. Педоренко Н. В. Сучасні підходи до формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Інноваційна педагогіка*: наук. журн. Одеса, 2018. Вип. 7, т. 2. С. 90–93.

3. Pedorenko N. The Concept of Professional Training of Nurses. *Nauka i Studia*. 2019. № 3 (192). pp. 66–73.

4. Олійник Н., Педоренко Н. Criteria and Levels of Nurses' Cultural Competence Formation. *Молодь і ринок*: щомісячн. наук.-пед. журн. Дрогобич, 2019. № 3 (170). С. 28–32.

5. Педоренко Н. Експериментальна перевірка ефективності формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Педагогічний дискус*: зб. наук. праць. Хмельницький, 2019. Вип. 26. С. 64–68.

6. Педоренко Н. Модель формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. *Молодь і ринок*: щомісячн. наук.-пед. журн. Дрогобич, 2019. № 2 (169). С. 145–150.

7. Педоренко Н. В. Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх медичних сестер. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Сер. 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2019. Вип. 66. С. 157–161.

8. Педоренко Н. В. Роль професійних якостей у формуванні культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*: зб. наук. праць. Сер.: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2019. Вип. 58. С. 136–140.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Педоренко Н. В. Актуальні проблеми культурологічної підготовки студентів. *Педагогічні проблеми розвитку аграрної освіти*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Вінниця, 24 квіт. 2015 р.). Вінниця, 2015. С. 110–113.

10. Педоренко Н. В. Сучасні підходи до розуміння поняття «Педагогічні умови». *Психолого-педагогічні аспекти формування особистості*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Вінниця, 26 квіт. 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 108–111.

11. Юрченко Т. І., Педоренко Н. В. Роль мотиваційного фактору при підготовці медичних кадрів у сучасних умовах реформи охорони здоров'я України. *Підготовка медичних кадрів у сучасних умовах реформи системи охорони здоров'я України*: матеріали навч.-метод. конф. (Вінниця, 15 лютого 2017 р.). Вінниця, 2017. С. 207–208.

12. Педоренко Н. В. Гуманістична спрямованість процесу навчання студентів у системі медичної освіти. *Pedagogy in EU countries and Ukraine at the Modern Stage: International Scientific and Practical Conference* (Baia Mare, December 21–22, 2018). Baia Mare, 2018. pp. 171–174.

13. Педоренко Н. В. Мотивування майбутніх медичних сестер до навчально-пізнавальної діяльності. *Проблеми модернізації України*: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 29 лист. 2018 р.). Київ, 2018. С. 86–87.

14. Педоренко Н. В. Основи формування культурологічної компетентності бакалаврів медсестринської справи: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 223 «Медсестринство» галузі знань 22 Охорона здоров'я. Бердичів, 2019. 102 с.

15. Педоренко Н. В. Особливості професійної підготовки медичних сестер на сучасному етапі. *Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини*: зб. наук.-метод. праць. Вінниця, 2018. Вип. 14. С. 11–13.

16. Педоренко Н. В. Культурологічна компетентність медичних сестер: метод. реком. для студ. Бердичів, 2018. 48 с.

17. Педоренко Н. В. Використання інноваційних технологій у формуванні культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 01 берез. 2019 р.). Київ, 2019. С. 79–82.

18. Педоренко Н. В. Історія розвитку сестринської справи. *Протистояння людства перед руйнівною дією вірусів*: зб. матеріалів міжрегіон. наук.-практ. конф. (Бердичів, 20 берез. 2019 р.). Бердичів, 2019. С. 37–41.

19. Педоренко Н. В. Роль і місце гуманітарних дисциплін у процесі підготовки майбутніх медиків. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки*

та психології: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 8–9 лютого 2019 р.). Запоріжжя, 2019. С. 99–101.

20. Педоренко Н. В. Роль освіти та культури у підготовці медичних сестер до професійної діяльності. *Педагогіка і психологія сьогодення*: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18–19 січня 2019 р.). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. Ч. 2. С. 102–106.

АНОТАЦІЇ

Педоренко Н. В. Формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Розкрито сутність культурологічної компетентності, її структуру, зміст. Розглянуто мотиваційно-чуттєвий, когнітивно-діяльнісний, дослідницько-творчий, аналітико-результативний компоненти досліджуваної компетентності. Визначено критерії та показники, охарактеризовано рівні сформованості культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки, розроблено структурно-функціональну модель. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Схарактеризовано навчально-методичний супровід формування культурологічної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: майбутні медичні сестри, компетентність, культурологічна компетентність, педагогічні умови, структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності.

Педоренко Н. В. Формирование культурологической компетентности будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2020.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования культурологической компетентности будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки. Раскрыты сущность культурологической компетентности, ее компоненты (мотивационно-чувственный, когнитивно-деятельностный, исследовательско-творческий, аналитико-результативный). Определены критерии и показатели, охарактеризованы уровни сформированности культурологической компетентности будущих медицинских сестер в процессе

профессиональной подготовки, разработана структурно-функциональная модель. Обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования культурологической компетентности будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки. Дана характеристика учебно-методическому сопровождению формирования культурологической компетентности будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: будущие медицинские сестры, компетентность, культурологическая компетентность, педагогические условия, структурно-функциональная модель формирования культурологической компетентности.

Pedorenko N. V. Formation of Culturological Competence of the Future Nurses in the Process of Vocational Training. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2020.

The dissertation focuses on the theoretical substantiation and practical solution of the important scientific task concerning the formation of the culturological competence of the future nurses in the process of professional training.

The possibility of formation of the future nurses' readiness to develop culturological competence in medical college is conditionally divided into three groups: organizational (the creation of favorable culturological environment that promotes professional growth and availability of methodological, culturological assistance for all participants of the educational process), professional-pedagogical (the choice of practice-oriented methods of professional training, aimed at the formation of culturological competence), technological (the introduction of culturologically oriented subjects into the curricula and system extracurricular work, participating in the collective creative activity).

The work determines that the «culturological competence» of the future nurse is interpreted as an integrated quality of the specialist personality, which is formed in the process of professional preparation as the student acquires culturological knowledge embedded in the professional and cultural experience in the field of health care and the development of medicine as a science.

The analysis of literary sources on the formation of culturological competence of the future nurses in the process of professional training has allowed to determine the structure of culturological competence of the future nurses as an interdependent combination of motivational-sensual, cognitive-active, research-creative, analytic-effective components. The motivational-sensual component reflects the future nurses' formation of the need to assimilate information of the culturological content; value attitude to culturological knowledge; persistence in the formation of their own culturological competence, self-development. The cognitive-active component encompasses the complex of culturological knowledge, the formation of logic,

systematic thinking, ability to analyze one's own culture and that of other peoples; cognitive activity; nurses' awareness of the level of their own professional readiness for the formation of culturological competence; awareness of the need and activity of the individual in the process of self-education, self-improvement; awareness of the existing and required level of development of culturological abilities. The research-creative component is characterized by the ability to use creative potential, medical intuition, orientation to culturological activity; the degree of development of culturological abilities; the need for self-realization, creativity; the level of development of the personal qualities of the nurse: culture of behavior, erudition, scholarship, moral qualities; awareness of existing and required levels of intelligence and thinking development; value attitude to culturological knowledge; creative use of culturological knowledge in the professional activity.

The analytic-effective component reflects the formation of the future nurses' abilities to self-esteem, analysis of their own cultural training, self-control and self-analysis of their results, and skills of self-correction.

Taking into account the outlined structure of culturological competence of the future nurses, the criteria and indicators of formation have been determined: motivational (indicators: awareness of the need for mastering of information of culturological content, value attitude to culturological knowledge, persistence in formation of own culturological competence, self-development); cognitive (indicators: the level of formation of culturological skills, knowledge of the specifics of the use of obtained means of culturology and the ability to apply knowledge in work); research (indicators of which are research and professional qualities and abilities, creative potential, measure of creative activity, the level of culturological knowledge); effective (indicators: self-assessment skills of own culturological training with further consolidation or correction of their results, ability to control and analyze the results of their activities consciously). According to the outlined criteria and indicators, the levels of formation of the defined quality of the future specialists have been determined: intuitive-reproductive, structural-searching, creative-constructive.

In the course of the research, the pedagogical conditions that provide the formation of the culturological competence of the future nurses in the process of professional training have been determined by the method of expert evaluation: formation of positive motivation of the future specialists to acquire culturological knowledge, saturation of educational space with the information of cultural content; implementation of the special course «Culturological Competence of the Future Nurses», introduction of the tasks of culturological content during the educational practice.

The effectiveness of the proposed pedagogical conditions for forming the culturological competence of the future nurses in the process of professional training has been experimentally tested. The dynamics of the levels of its formation during the experiment showed quantitative and qualitative changes of the investigated parameters in favor of the experimental group. Purposeful impact has provided significant changes in the levels of culturological competence formation of the future nurses.

Key words: future nurses, competence, cultural competence, pedagogical conditions, structural-functional model of formation of cultural competence.

Підписано до друку 19.03.2020 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 234.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.